

MAGYAR MŰSA.

Költ Bétsben 14. Júliusban 1787:

R. Komáromból 29. Jún. 1787. P. J.

Elentem a' Magyar Könyveket szerető érdemes Hazafiaknak, hogy ama nagy elméjű 's ritka kegyességu Poétának *Tungnak* munkáit nyelvünkre fordítottam, és már többet felénél ki-is nyomtattattam. Mind öszve állani fog a' könyv 60, vagy 65 arkuiokból. Ezen fordításban e' következő munkái találtnak *Tungnak* ú. m. 1) Az Ejtzakai elmélkedések. 2) Az utolsó ítéletről három énekek. 3) Jó könyvének rövid magyarázattya. 4) Az élet' mustrája vagy vizsgálása. 5) Külömb-külömb-féle gondolatok. 6) Voltérhez küldött Levél. 7) Edgy jó gazdagnak le-írása. 8) A' Vallásnak gyözedelmé a' szereteten, mélyben hathatósan le-íratatik edgy Angliai Királynénak hóhér keze által lett ki-végeztetése. 9) Minden állapotoknak, rangoknak, hivataloknak meg-fontolása. 10) A' jó, és rossz indulatoknak le-írása. 11) A' Naturalismus, és bújaság ellen írt levelek. 12) Adisson életének és halálának némelly nevezetesebb környül-állásai. —

Eppen szükségtelen volna ennek a' halhatatlan Poétának munkáit hosszasan dítsernem, elég legyen csak ama bölts Moissinek ítéletét említenem: Más Tudósoknak a' Keresztyén Ethikáról írt könyveik, így

D d d

szóll

szóll ő, hasonlatosok a' tűz helyeken rakatott tűzekhez, a' mellyek a' körül állókat lassanként melegítik-meg; de az Yung' munkái hasonlóok a' tüzet okádó hegyekhez; olly bőséggel 's hathatós erővel szórják ezek a' vígasztaló 's októató igafűágokat, hogy lehetetlen azoknak olvasására a' szívnek meg-nem lágyúlni. — A' mi a' fordítást illeti, arról merem azt ígérni előre, hogy nem csak a' Német és Francia fordítást, hanem magát az Originált-is meghaladja annyiban, hogy a' Magyar nyelvnek hathatós szépsége nagy részént meg-tisztította ezt a' Munkát attól a' komor Melánkholiától, a' melly talán némelly Olvasókat el-idegeníthetne, és nem hagyott-meg a' leg-gyűszfőbb gondolatokban-is egyebet annál az édes szomorúságnál, a' melly olly igen kedvelteti magát minden érzékeny szívekkel a' Racin és Gellert munkáiban. — Hogy ez a' nem csak gyönyörködtető, hanem hasznosan októató könyv annál közönségesebbé tétetethessen, az árra léfzen csak 21 garas. Ezenkívűl a' ki ötöt vesz, a' hatodikért fizet csak 15 garast. A' ki hatot vesz, a' hetedikért fizet 12 garast, és így rendel hárommal kevesebbet, a' tizenegyediket pedig ingyen veszzi. A' melly könyvkötő vagy könyváros Úr pedig százat vesz-meg, annak 15 reá adatik. A' kik ezen könyvet meg-szerezni kívánnák, méltóztatának magokat jelenteni azoknál a' Tekintetes, Tisztelőtes és Nemes Uraknál, a' kik a' Henriásra Collectorok voltak. Azokon kívül

Bétsben N. Szatsvai Sándor Úrnál.

Budán T. N. Tóth Sámuel Prokátor Úrnál.

Debretzenben T. T. Örmös András Professzor Úrnál.

Egyeden T. T. Bodola János Prédikátor Úrnál.

Székes-Fejér-Váron Fő-T. Benyák Bern. Úr Osk. Directoránál.

Ha-

Halafon T. T. Tormási János Prédikátor Úrnál.
 Kállóban T. T. Fazekas György Prédikátor Úrnál.
 Kardfzagon T. T. Tatai István Prédikátor Úrnál.
 Körösön T. T. Medgyesi Pál Profeffor Úrnál.
 Léván T. T. Szuhai István Prédikátor Úrnál.
 Pápán T. T. Cseppán János Profeffor Úrnál.
 Pétsen Fő-Tifzt. Lethényi János Plebános Úrnál.
 Pesten N. Weingánd Könyváros Úrnál.
 Pofonyban a' Semináriumban T. T. Celestinus Ki-
 rályi Úrnál.
 Rima-Szombatban T. T. Szöke Ferentz Préd. Úrnál.
 Szebenben T. T. Benkő Ferentz Úrnál.
 N. Váradon T. T. Szaklányi Sigmond Prédikátor
 Úrnál.

Veszprémben N. Fejér János Kalmár Úrnál.

En pedig ezen Tekintetes, Tifzteletes Nemes Urak-
 nak, 's nem külömben másoknak-is, a' kik ezen hafz-
 nos munkát terjesztteni kívánnák, a' fellyebb írt mód
 szerént fogom háládatosságomat meg-bizonyítani. Tud-
 nillik ha öt exemplárt el-adnak, a' hatodikért magok
 tsak 15 garast fognak fizetni 's a' t.

Noha már 1784-dik esztendőben két darabok ki-
 frattattak vólt ezen munkából a' Magyar Hírmondó-
 ban, a' mellyekből minden érdemes Olvasók az egész
 Könyvről ítéletet tehettek: de nem lészzen talán unal-
 mokra, ha most-is edgy vagy két darabot közlünk be-
 löle. Így p. o. minekutánna ellene álhatatlan okok-
 kal meg-erősítette Yung a' Léleknek halhatatlanságát,
 így szól a' XIII-dik Enekben: Hogy ha igaz az,
 hogy ez a' tsudálatos tehetségekkel bíró Lélek örök-
 re el-aluszik ama közönséges halálnak szörnyűségé-
 ben, majd mikor amaz utolsó éjtzaka le-száll e' vi-
 lágra, hogy az emberi Nemzettségnek sír halmát bé-
 zárja, ezeket a' betűket lehetne arra mettzeni:

Így

Így esett edgy roppant Világ' le-omlása
 Az el-vénült, 's meg-hólt természet' romlása
 El-szórt hamvokból nőtt ez öblös sír-halom,
 Itt alszik a' pompa, dítsőflég, hatalom.
 Itt van a' természet' leg-nemesbb gyermeke
 A' Mindenhatónak leg-tsudább remeke,
 Mellyben okos Lelket a' porhoz enyvezett,
 Földi képévé tett, 's embernek nevezett,
 Itt az a' bölts féreg, a' melly gondolkozott,
 Istenekhez méltó miveket dolgozott.
 Látta a' föld' gyomrát a' tenger' mélységét,
 Öszve fűzte észszel a' világ' négy végét;
 Sok gondal kereste a' fő boldogságot,
 Tsak Lélek' gyötrelmit lelt, nem valóságot,
 Mint edgy ritka plánta tsak alig újjúlt-ki,
 Hogy más napra kelve nagy kínok közt múlt-ki.
 Várta, hogy örökké fog-élni az égbe,
 Mikor lelke 's teste tér a' femmiségbe. —

Állapodjunk-meg itt, és ha ez a' mi végünk, síras-
 suk-meg az emberi nemzettséget, mert alább való
 ez az árnyéknál, kisslebb a' femminél. 's a' t.

Másutt ahol az indulatokat 's hajlandóságokat
 rajzolja-le ez a' halhatatlan Poéta, így szól az irigy-
 ségről: Az irigység leg-rútább 's leg-utálatosabb min-
 den indulatok között. A' harag a' maga bőszzúját
 azon igyekezi tölteni, a' ki őt' vagy jószágában, vagy
 betsületiben meg-sértette; de az irigység bőszzú-ál-
 lást keres, holott femmi méltatlanságot nem szenve-
 dett.

A' szerezet valamelly jót akar magának meg-sze-
 rezni; a' félelem a' gonoszt igyekezi el-kerülni; de
 az irigység veszedelmet kíván másnak minden maga
 haszna nélkül, és ez, a' melly utálatossá téstí ezt az
 indulatot; mert leg-inkább ellenkezik a' természettel.

A' leg-

A' leg-jobb ember-is érezhet haragot, fzeretetet fzégyent, félelmet, de irígységet nem; mert ez nem foly fzükségesképpen az embernek természetéből; sőt az okosság, és a' jó szív azt mondja, hogy mennél bódogabbak mások, annál inkább örülünk. — A' jó szív olyan balsam olaj, a' melly meg-frisíti az egéséget; az irígység ellenben olyan méreg, a' melly rágja a' belső részeket, 's olyan két élő nyíl, a' melly lassan lassan széllyel tépi a' szívet. Sőt édgy Ánglus nagy Filófosus azt hitte, hogy az irígy embernek lehellete mérges, és az ő fzeleinek éles nézése könnyen meg-árthat azoknak, a' kik az ő bódogságokon való el-ragattatásban ki-terjesztik előtte az ő szíveiket. Oh melly bódogtalannak kell tehát lenni annak az embernek, a' ki ennek a' méregnek forrását magában hordozza. — Az irígységnek kínzásai olly kegyetlenek, hogy keferű könyhullatáfokat fatsartak azok - ki a' Nagy Sándor' és Tzézár' fzeimekből; de koránt sem a' fzanakozásnak könyvei tsorogtak azokból. — A' gyönyörűség akkor érez fájdalmat, a' mikor láttya, hogy mások nyomorúltak; az irígység pedig akkor a' mikor láttya, hogy egyebek bódogok. A' boszfzankodás akkor gerjed-fel bennünk, mikor fzeleljük, hogy az olyan ember emeltetikfel, a' kinek nints leg-kisfebb belső érdeme-is; az irígység pedig akkor, mikor észre véfzi, hogy a' szép tálentom dítsősléget nyer. A' vetélkedés azon győtri magát, hogy fok szép tehetségeknek vagyon még híjjával; az irígység pedig azon, miért bírnak mások valamivel, 's leg-inkább azokra feni éles fogát, kik magok az ő szép híreknek, 's fzerentséjeknek fzerzői. Mint a' tűz, fűstöt botsát mikor fel-akar lobbanni: úgy mikor a' dítsőslég tsillamlani kezd, akkor ostromolja azt leg-inkább az irígységnek keferű fustli. A'

ne-

nemes szív, mint a' munkás méh, e' világnak minden fzerentsés történeteiből gyönyörűségeket szív, az irigység pedig mint a' pók mindenekből mérget 's a' t. —

Kérettnek fzeretettel 's bizodalommal a' Tekintetes, Tiszteletes 's Nemes Collector Urak, hogy ezen Könyvet meg-fzerezni kívánóknak számáról, a' jövő Pesti Vásár előtt két vagy három héttel engemet tudósítani ne terheltefflenek, hogy akkor az exemplárok mindenüvé el-küldözthetnefflenek; nem különben kérettettnek arra-is, hogy bizonyos meg-hitt embereket méltóztassanak küldeni a' R. Komáromi Vásáros Hajóhoz, a' hol az Exemplárok kezekbe adattatnak szépen bé-pakolva. Pestig az én költségemen vitettnek le, onnan fogvást pedig, hogy a' vitelnek az árra ki tellyen, az érdemes Collector Urak méltóztassanak minden Exemplárt edgy krajtzárral, vagy edgy poltrával fellyebb adni.

NB. A' Zayr és Henriás találtatik Pesten Weingánd Úrnál.

Debretzenben és S. Patakon a' Ref. Kollégiumokban.
Miskóltzon T. T. Komjáti Abrahám Professzor Úrnál.
R. Komáromban magánál a' Fordítónál.

A' Magyar Músához. Szathmár. M* I*.

Olvasom a' XXXIV-dik Músának 268-dik lapján, hogy edgy érdemes Úr a' Hang-mérsékléshez akar fogni; én azt kívánom: *quidquid palpaveris, esto rosa*, hanem még hozzá fogna, arra kérem én tsak a' magam részemről, engedje-meg, hogy a' magán hangzó (vocales) betűk elébb meg-határoztassanak; mert *lis sub iudice pendet*. A' deákban tudjunk, hogy ily verfek-is vagynak; *Monstrum horrendum, infor-*

informe, ingens, cui lumen ademtum est; de próbáljunk csak Magyarúl illy verset írni; elébb felibe kell írni, hogy *vers*, azután hiszi-el talám valami ügygyel bajjal fok ember, hogy *vers* volna. Hozhatnék elő illy *h* betűvel meg-rakott Magyar verseket-is például; de mivel nem tzelom, hogy valakit békételenítettsek, azokat-is elhagyom, elég legyen a' deák példa, kiki által láthattya, mit akarok. De itt előmbe álhatna valaki, és ezt mondhatná: Ha a' deákban meg lehet, miért nem a' Magyarban? én azt felelem: más haptára varják a' stíblit, másra a' tsizmát; azért, hogy a' deákban a' *h* betűt a' szó elein, vagy végezetin el-szopja (elidálja) az ember, 's a' Magyarban-is úgy tselekedjen; az éig különböz: edgy szóval: a' *h* betű a' Magyarban nem magán hangzó, (vocalis) hanem edgyütt hangzó (consonans) bár próbáljon akárki olyan verset léptetvi (scándálni) millyet dötzen, mint mikor minden kerékből edgy edgy talpot vesznek-ki, ha el-szopni (elidálni) akarja. Ezt olyan Poéta írja, a' ki nem tud ételt készíteni; de az étel' izében tud választást tenni; azért meg-engedjenek néki, hogy jó gustussa vagyon; mert *de gustibus non est disputandum*.

Fából készült musika, vagy sip,

A' mi ma zengéssel vagyok, és jeles énekeléssel;
Mig nem elébb ki-halék; néma darab fa valék.
Így vala, mint álom életemnek száma, halálom;
'S éltet az el-haladott drága halálom adott.

TU

T U D Ó S Í T Á S.

Más virágzó Európai Nemzeteknek ditséretes példájukat akarván némelly Hazánknak tudós és érdemes Fiai követni, és a' Tudományokat Nemzetünk között-is tehetségek szerént gyarapítani és terjesztetni, állítottak-fel az el-múlt 1786-dik esztendőben magok között edgy tudós Tárfaságotskát, mellynek leg-elsőbb ditséretes és hafznos szüleménye vólt a' *Magyar Mercurius*, az az: a' Magyar és hozzá tartozó Országokban folyó Tudományokról való Tudósítás.

Noha ezen meg-betsülhetetlen igyekezetnek, mint minden más dolgoknak-is szokott lenni, kezdete eleinte igen tsekély vólt, de tsak ugyan apródonként már annyira nevedett, hogy annak szerentsés előmentén többé fenki-is nem kételkedhetik.

Ugyan ezen tudós Tárfaságotska kíván mostanában, a' Magyar Nemzetnek díszére, a' Tudományoknak a' Hazában való gyarapítására, és fok tudós, de eddig homályban űlt Magyar nagy elméknek fel-serkentésére, és heverő talentomaikkal való hafznos kereskedésre, edgy olly tudós *Gyűjteménnyel* édes Hazájának kedveskedni, mellyben minden külömb-külob-féle apróbb Magyar és hozzá tartozó országokat illető tudós munkátskák fel-találtaffának, és a' Magyar tudományt ismérni kívánókkal közölteffének. Melly ki-adattatandó *Gyűjtemény* (*Collectio*) három fő részekre fog-osztattatni.

I. Az elsőben némelly hafznos tudós munkátskák fognak elő-fordúlni, nevezeteffen pedig:

- [a) Némelly Hazát illető nevezetesebb, és meg-tartásra méltó Hístóriák.
- b) A' Magyar Országi Majorságot, vagy házi gazdaságot illető dolgok, és íráfok.
- c) A' Hazának természeti Hístóriája.
- d) Minden belső és külső orvosi tudományt illető dolgok.
- e) Minden mesterséges találmányok, és mivek.

II. A'

II. A' másodikban némelly elegyes apró történetek, nevezetessen :

- a) Mellyek a' Magyar Hírtóriára tartoznak.
- b) Mindenféle hírtorica Inscriptiók, mellyek fok már elpusztult várakban, palotákban, templomokban, remetők helyekben, Criptákban 's a' t. taláztatnak, de a' mellyek a' Haza hírtóriáját nagyon világosítják.
- c) Régi Római Inscriptiók, mellyek a' Hazában még mostan-is gyakran taláztatnak,
- d) Fel-talált régiségek,
- e) A' Magyar Tudósok között fel-forgott vetélkedő Írások.
- f) Holmi aprólékos oktató meg-lett dolgok.

III. A' 3-dik részében elő-fognak fordulni minden bizonyos alkalmatosságokra íratott munkátskák.

- P. o. fok jeles Versek; halotti 's más közönséges ékes beszédek (Orációk), Programmák, és olsy írások, mellyek valakinek valamelly hívatatra, vagy tiszts égre való emeltetésének alkalmatosságával íratattak.

Mind ezen fellyebb nevezett munkákat lehet a' Hazában gyakorlott négy nyelveken, ú. m. magyaron, németen, deákon és tóton írni, és ezen Társaságnak bé-küldeni: de minthogy ezen tudós Gyűjteményt más idegen Nemzetekkel is kívánná e' Társaság közleni, kéri az érdeemes Auctorokat és Levelezőket (Correspondenseket), hogy munkáikat inkább vagy deák, vagy német nyelven írják-le. — Ezen munkának kiadásában e' tudós Társaság semmi esztendő részéhez magát nem fogja kötelezni, hanem, a' miképpen az érdeemes Correspondensek és Auctorok, munkáikat bé-küldéndik, a' szerént fognak azok világ eleiben botsáttatni, és esztendő alatt, négy tiz tiz árkusból álló szakaszok ki adattatni, és ugyan ilyen négy szakaszok fognak egy könyvet tsinálni, mellynek titulusa előtt való levele edgy érdeemes Hazafinak le-festett képével fog-ékeskedni.

Háromféle módon szerezhetik pedig az érd. Olvasók ezen tudós Gyűjteményt, ú. m. elő-fizetésre (prænumeratióra) edgy szakasz 20 krajtzárért, Subscriptióra 25-ért, és könyv-áros boltban 30 krajtzárokért.

A' Másához való tóldalak.

Ezen

Ezen munkában foglalatostkodó Tárfaságnak tagjává pedig lehet minden tudós és érdemes hazafi, minden vallás, és állapotbéli külömbség nélkül, a' kik edgyszersmind kértetnek, hogy Hazájoknak hasznára és Nemzeteknek díszére; s a' tudományoknak gyarapítására minden elme, és testbéli tehetségeiket fordítani ne fajnállják, annyival inkább, hogy ezen munka a' közönséges hasznon kívül, az Auctoroknak magoknak-is mind különös betsületekre; mind hasznokra fog szolgálni, mivel a' tudós Tárfaság minden jól elkészült munkának nyomtatott árkusáért edgy aranyból álló jutalmat fog-fizetni. — Minthogy pedig ezen tudós Gyűjteményben minden különös alkalmazásokra íratatandó versek, vagy órátiók fel-fognak vétetetni, ezek nem minden olvasókat edgy aránt interessálnak, kértetnek ezeknek Auctorai, hogy magok költségeken azokat ki-adni; és a' Tárfaságnak minden árkus ki nyomtatásáért 8 forintokat fizetni ne fajnálljanak; melly költségért, azon szakaszt, mellyben munkájok elő-fordú, ingyen meg-nyerik, azon felül pedig, munkájoknak annyi Exemplárját vehetik, a' mennyit akarnak, minden árkust csak edgy krajtzárral fizetvén meg.

Minden ezen tudós munkában foglalatostkodó, vagy más írók és Concurrensek; bé-küldettetendő munkájoknak vagy írásaiknak eleire önnön neveiket vagy világossan fel-tenni, vagy petsétes levél alatt fel-jegyezni ne fajnállják, melly a' munkának el-olvasása és jóvá hagyása után fog csak fel-fszakasztatni; hogy ha pedig valakinek írása méltónak lenni nem találtatik arra, hogy ezen tudós Gyűjteményben helyet kapjon, a' petsétes levél, mellyben neve fel-lészzen jegyezve, éppen fel nem fog-fszakasztatni; hanem azon módon vízfíza küldettetni, azon helyre, a' honnan fog-jöni.

Utólyára kéretnek alázatosan az érd. Olvasók, hogy a' kiknek kedve lézen ezen munkának, meg-szerzésére, magokat *Kovachich Márton* C. Örgy Urnál Budán jelenteni méltóztassanak;

